

Predikans möjlighet

Om predikans kris har det talats mycket. Om predikans möjlighet desto mindre. Om predikans tendens till att mer eller mindre vara vältalig andlighet eller uppfordrande uppmaningar till att leva kärleksfullt behöver mycket mer sägas, men det är inte avsikten här.

Inte heller ska vi uppehålla oss vid de predikningar, som lyhört försöker lyssna in samhällstrenderna i köns- och jämlikhetsfrågor men skyggar inför att nämna Jesus Kristus eller som domineras av utläggningar av tolerans och förståelse inför varandra. Sådant är lag och lagens välvilliga omsorger har alltid skuggat predikandet.

Avsikten är en annan: att tala om predikan och dess möjligheter som ett kyrkans privilegium – om att predika nåd och åter nåd.

I årets första nummer av Kyrkans Tidning (3/1 2019) konstaterade två teologer (Frida Mannerfelt och Clara Nystrand) att nåden i Kristus blivit alltmer frånvarande i flertalet predikningar. Predikans innehåll har sekulariserats till att bli mer av inlägg i den humanistiska debatten, av allmänmänsklig tröst och reflektion, än av att handla om Gud, evangeliet och nåden i Kristus. I detta nummer av SPT reflekterar Clara Nystrand vidare kring frånvaron av Gud i många predikningar. Predikningar kan vara vältaliga och innehållsrika, men utgår alltför sällan från kristendomens kärnbudskap om människans nöd i hennes otillräcklighet och Guds oändliga nåd till syndare.

En brytpunkt skedde under 70-talet, då predikan förändrades från budskapsorienterad till relationsinriktad. Utgångspunkten var inte längre budskapets innehåll utan lyssnarnas frågor och erfarenheter, vilket ledde till att förkunnelsen tunnades ut i tron att folk var ordtrötta och längtade efter mysterium, det utsagda.

Det är inte en orimlig tanke att den nödvändiga nattvardsförnyelse, som skett i Svenska kyrkan under ungefär samma period, från sjuttioalet och framåt, kanske även speglat någonting annat – att man i nattvarden får någonting konkret till skillnad från i predikan.

Men som sagt, om predikans kris ska inte mer sägas här. Den är ofta plågsamt uppenbar för varje lyssnare. Desto mer behöver vi fundera över predikans möjlighet och dess radikalt annorlunda karaktär. I predikan talar kyrkan om det som inte sägs någon annanstans. Den ska förkunna vad som kan uppfattas som en stöttesten och en dårskap men som är människans enda möjlighet till frälsning.

Den som mitt i livet upptäcker kyrkans insida jämför lätt med de spelregler som finns på samhällets övriga arenor. Då kan kyrkan tyckas vara udda, men den nyomvände fascineras ofta av gudstjänstens möjlighet i allmänhet och predikans i synnerhet. Det är en oöverträffad nåd att få vara i ett stilla rum, att under en timmes tid få ta emot musik, gemenskap och vägledande undervisning, få sina innersta behov formulerade i bönen och få sitt liv insatt i ett större, ett heligare sammanhang.

Någonting liknande går inte att finna någon annanstans. Kyrkan förvaltar i gudstjänsten en skatt, som många kan negligera men när den upptäcks blir den mer värd än något annat. Predikan är en nyckel till att förstå gudstjänsten som viktig och meningsfull

också för den som inte vuxit upp i kyrkans sammanhang.

I predikan ges möjligheten att förmedla evangelium så att det landar i människors liv. Just därför finns risken att inte förmedla evangelium när kyrkan vill vara så lättillgänglig och allmänmänsklig att hon missar sitt uppdrag. För att förkunna Guds nåd krävs att predikanten även talar klartext om vår synd och vår oförmåga att hela oss själva. Predikanten har att likt Paulus endast veta av Jesus Kristus – den korsfäste Kristus. Förkunnelsen bygger inte på mänsklig vishet utan på Guds kraft (1 Kor. 2:2–5).

Predikans form och språk är förstås viktigt. Den som är vigd till att vara Ordets tjänare måste behärska redskapen. Men predikan vilar inte främst på vältalighet utan på innehållet – på talet om Jesus Kristus. Utmaningen är att tala om synd och nåd på vår tids språk, så att även den som aldrig funderat över vad de orden betyder, förstår och blir träffad.

En predikan är något annat än ett föredrag eller ett tal. Varje predikan behöver rymma nåden, sanningen och evigheten. Predikanten har att förkunna Guds nåd, tydligt, ivrigt, hängivet. Att predika om den allmänmänskliga lagen med dess mer samhällsnyttiga perspektiv är kanske lättare, medan nåden talar mot sunt förnuft och jordisk rättvisa. Ändå är nåden kyrkans ärende. Det är inte lagens krav utan den befriande nåden som gör Kyrkan till ett salt i världen.

Kyrkans förkunnelse behöver vara profetisk. Den ska våga tala sanningens ord. Vår tid överflödar av ord, fakta blandas med tyckanden, fördjupande resonemang får stå tillbaka för korta tillspetsade inpass. Rakt in i detta kallas kyrkan att tala klarspråk. Hungern efter sanningens och nådens ord är stor, men sanningen relativiseras ofta till en subjektiv utbytbar sanning. När kyrkan förkunnar sanningen om Kristus är den inte förhandlingsbar som en röst bland många utan gör anspråk på att tala om tillvarons djupaste sanning.

Å ena sidan ska kyrkan vittna om sanningens nåd – om oändlig nåd för dem som kommit ur tvivel, mörka djup, ur vanmakt och ur skam. Nåd för de dömda, nåd för syndare. Å andra sidan får kyrkan inte undvika att tala det sanningens ord som dömer, när rättvisan blir åsidosatt, svaga förtrycks och makten korrumpas. När det är lättare att blunda eller åsiktskorridoren blir trång, är kyrkan kallad att ifrågasätta utifrån de värden som är grundade i evangeliet om Jesus Kristus. Allt detta är sådant som gör att kyrkan ofta ses som obekvämt och föraktad – men det är också då som hon likt sin Herre blir älskad och eftersökt.

Predikan ska påminna om det eviga mitt i det begränsade. Mycket klokt kan sägas om att ta till vara tiden och försöka göra det bästa av livet här på jorden, men kyrkans förväntan är större än så. Att visa på evigheten ger ett helt annat perspektiv på tillvaron oavsett livssituation. Och det ger hopp, en bristvara i vår tid.

Predikans möjlighet tillhör det unika i kyrkans uppdrag. Hon är kallad att förkunna nåden, sanningen och evigheten. I Kristus. Predikan måste självklart vara situationsanpassad och språket begripligt, men framför allt ska den vara fylld av Guds kraft. Då blir den en del av kyrkans identitet och en omistlig del av hennes kallelse. Och då kommer förkunnelsen att leda till att några lyssnare väljer att gå, medan andra kommer till tro på Kristus.

I olika gudstjänstssammanhang möter Svenska kyrkan hundratusentals svenskar varje vecka. Oavsett om det är få eller många gudstjänstfirare, så har predikan oanade möjligheter. Evangeliet bärs vidare långt efter gudstjänsten och långt utanför kyrkans väggar. Predika ska vi därför göra både för dem som sitter i och för dem som ännu inte sitter i kyrkbänkarna.